

**Tweede Voortgangsrapportage
Sectorplan hbo kunstonderwijs
studiejaar 2013-2014**

Inhoudsopgave	bladzijde
1. Naar een toekomstbestendig kunstonderwijs	3
2. Volumereductie bachelor-opleidingen	4
3. Kwaliteitsversterking kunstvakonderwijs	8
4. Taskforce Jong Talent	14
5. Taskforce KUO Onderzoek	26
6. Agenda studiejaar 2014-2015	27

Bijlagen

I. Rapportage 2013-2014 Landelijk Project Onderzoek in de Kunsten, Taskforce KUO Onderzoek, juni 2014.

II. Publicatie Onderzoek & Lectoraten in het Kunstvakonderwijs, Taskforce KUO Onderzoek, juni 2014.

1. Naar een toekomstbestendig kunstonderwijs

Dit is de tweede Voortgangsrapportage over de uitvoering van het Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016 'Focus op Toptalent'.

In het Sectorplan kunstonderwijs staan de voornemens van de hogescholen met kunstonderwijs voor de studiejaren 2012-2013 tot en met 2015-2016. De hogescholen spraken met elkaar af jaarlijks een voortgangsrapportage op te leveren over de stand van zaken in de uitvoering van het Sectorplan en die tevens aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) te verstrekken. Vorig jaar verscheen de eerste rapportage in een reeks van vier.

In aansluiting op de titel van het Sectorplan is het thema van deze Voortgangsrapportage de aandacht voor de instroom van jong talent in de opleidingen. In Hoofdstuk 4, Taskforce Jong Talent, daarover meer.

Eerste uitvoeringsjaar: 866 studenten minder

Al in het eerste uitvoeringsjaar van het Sectorplan was sprake van **866 minder ingeschreven studenten** bij onder andere de bachelor-opleidingen Muziek, Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving. De hogescholen geven daarmee uitvoering aan hun afspraak met de (toenmalige) bewindspersoon van het ministerie van OCW. De hogescholen nemen voor bepaalde bachelor-opleidingen minder studenten aan, waardoor er uiteindelijk in het studiejaar 2015-2016 in totaal 1383 studenten minder bij deze opleidingen zijn. Deze maatregel zorgt ervoor dat het aantal afgestudeerden en de vraag op de arbeidsmarkt beter op elkaar zijn afgestemd.

Ook hebben de kunsthogescholen **meer aandacht voor het 'ondernemerschap'**, zoals de hogescholen met aansprekende voorbeelden lieten zien. Kunsthogescholen werken steeds meer samen. Zij bespreken bijvoorbeeld op disciplineniveau met elkaar en met stakeholders uit het werk- en beroepenveld hoe zij de bachelor-opleidingen beter laten aansluiten op de beroepspraktijk. Hogescholen werken verder aan versterking van de onderwijskwaliteit en intensiveren de samenwerking op het gebied van onderzoek en de aandacht voor jong talent.

[Download eerste Voortgangsrapportage Sectorplan kunstonderwijs 2012-2013](#)

Tweede uitvoeringsjaar: bijna 1100 studenten minder

De hogescholen zijn goed op weg in de uitvoering van het Sectorplan. Inmiddels is al sprake van **1095 studenten minder** bij onder andere de bachelor-opleidingen Muziek, Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving. De afspraken uit het Sectorplan hebben ertoe geleid, dat het totale kunstonderwijs in 2013 als enige hbo-sector minder ingeschreven studenten heeft dan in het jaar 2012. De verwachting is dat in het studiejaar 2015-2016 het aantal ingeschreven studenten in het kunstonderwijs is teruggebracht tot het niveau van de studiejaren 2003-2004.

Passend bij de eigen missie en doelstellingen werken individuele hogescholen verder aan de kwaliteitsversterking van het onderwijs. In de onderlinge samenwerking versterkten zij de **aandacht voor de instroom van jong talent** in de opleidingen en stemden zij nader af over het praktijkgericht onderzoek. De kunstvakdocentopleidingen werken samen met het werk- en beroepenveld aan nieuwe opleidingsprofielen. Het aanbod van masteropleidingen is kwalitatief en kwantitatief versterkt. Door nieuwe masteropleidingen en de uitbouw van bestaande masteropleidingen komen er niet meer hbo-opgeleiden op de arbeidsmarkt uit deze sector, maar worden diegenen die al een bachelor-opleiding hebben wel beter toegerust voor de arbeidsmarkt.

Ook hebben de hogescholen samen stappen gezet om meer inzicht te krijgen in de gegevens in het kunstonderwijs: per discipline en sectorbreed is bij alle kunsthogescholen informatie verzameld over de selectie in het kunstonderwijs.

2. Volumereductie bachelor-opleidingen

Het aantal ingeschreven studenten bij kunstopleidingen is al jaren tamelijk stabiel, ondanks de grote aanhoudende belangstelling van potentiële studenten. Dat komt door de strenge selectie die bij de aanmeldingen plaatsvindt. Daarbovenop hebben de hogescholen in het Sectorplan afgesproken om het aantal studenten terug te brengen bij bepaalde bachelor-opleidingen om de (kwantitatieve) aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Dat betreft een aantal bachelor-opleidingen in de disciplines Muziek, Autonome Beeldende Kunst, Vormgeving, Dans, en Theater, waarbij de hogescholen door reductie van de instroom komen tot volumebeperking. De voornemens van de betreffende hogescholen zijn concreet in aantallen uitgewerkt in de Houtskoolschets¹, behorende bij de uitwerking van het Sectorplan.

Op grond van deze gegevens zal in studiejaar 2015-2016 sprake zijn van een totale reductie van 1.383 studenten voor de betreffende bachelor-opleidingen. De peildatum bij deze voornemens is oktober 2010 met eindrealisatie in oktober 2015.

Vorig studiejaar 2012-2013, het eerste uitvoeringsjaar van het Sectorplan, was over de volle breedte reeds sprake van een daling van het aantal ingeschreven studenten met 866 studenten minder. In het tweede uitvoeringsjaar van het Sectorplan is de reductie reeds 1095. Zoals voorzien, vinden deze afnames met name plaats in de disciplines Autonome Beeldende Kunst en Muziek. De verwachting is dat de hogescholen in het studiejaar 2015-2016 bij alle betreffende disciplines aan hun afspraken voldoen. Hieronder is per discipline en hogeschool aangegeven wat de stand van zaken is in de uitvoering van de reductie-afspraken.

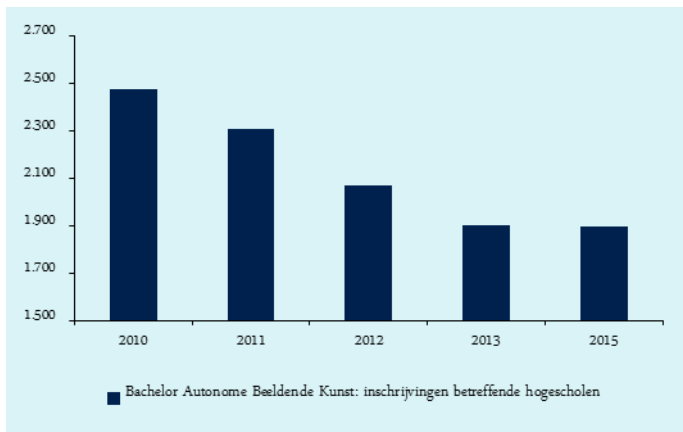
Bachelor Autonome Beeldende Kunst: inschrijvingen betreffende hogescholen

Hogeschool	2010	2011	2012	2013	2015
ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten	471	411	369	315	339
Avans hogeschool	276	283	228	234 ²	221
Gerrit Rietveld Academie	629	639	566	522	503
Hanzehogeschool Groningen	260	223	200	179	234
Hogeschool der Kunsten Den Haag	274	267	261	221	219
Hogeschool Rotterdam	243	161	131	115 ³	119
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	219	222	213	187	180
Zuyd Hogeschool	107	104	101	91	80
Totaal	2.479	2.310	2.069	1.864	1.895

¹ Houtskoolschets, mei 2012, Bijlage I.

² De brede propedeuse geeft studenten de kans om zich in het eerste jaar vrij te oriënteren en binnen dat jaar nog een overstap te maken van Vormgeving naar Beeldende Kunst en andersom. In tegenstelling tot voorgaande jaren blijkt dat meer studenten kiezen voor de overstap van Vormgeving naar Beeldende Kunst. Voor het komend jaar wordt de overstap van Vormgeving naar Beeldende kunst in het tweede jaar genormeerd. Door deze maatregel gaat Avans AKV|St. Joost er vanuit in 2015 aan de reductieopgave te voldoen.

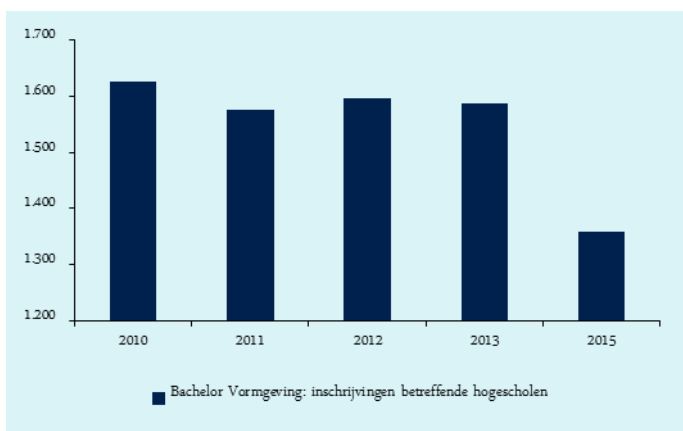
³ Vanaf het studiejaar 2012 worden de studenten Fotografie door de Hogeschool Rotterdam administratief ondergebracht bij de bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst. Inclusief de studenten Fotografie bedraagt de reeks: 289 (in 2010), 282 (in 2011), 250 (in 2012), 216 (in 2013), 195 (in 2015). In de tabel is de reek exclusief de studenten Fotografie vermeld, aangezien het referentiejaar 2010 is.

Figuur 1.

Bachelor Vormgeving: inschrijvingen betreffende hogescholen

Hogeschool	2010	2011	2012	2013	2015
Design Academy Eindhoven	623	596	624	625	542
Gerrit Rietveld Academie	238	241	263	252	200
Hanzehogeschool Groningen	400	394	382	388	324
Zuyd Hogeschool	365	345	327	322	292
Totaal	1.626	1.576	1.596	1.587	1.358

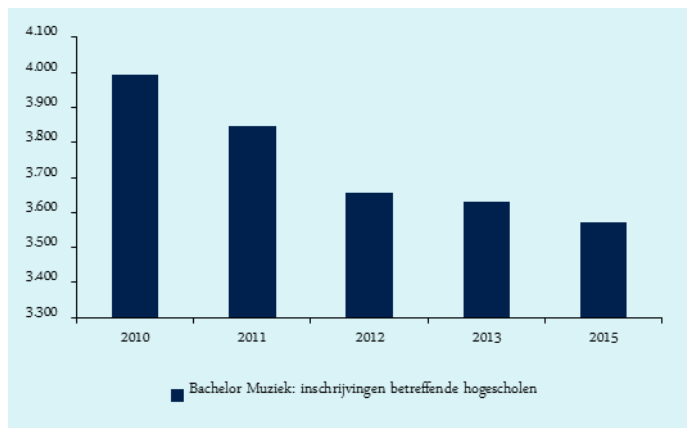

Figuur 2.

Bachelor Muziek: inschrijvingen betreffende hogescholen

Hogeschool	2010	2011	2012	2013	2015
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	681	647	645	620	615
ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten	640	643	623	617	595
Codarts Hogeschool voor de Kunsten	537	503	488	489	483
Fontys Hogescholen	431	404	383	414	353
Hanzehogeschool Groningen	438	416	407	407	377
Hogeschool der Kunsten Den Haag	504	463	416	388	444

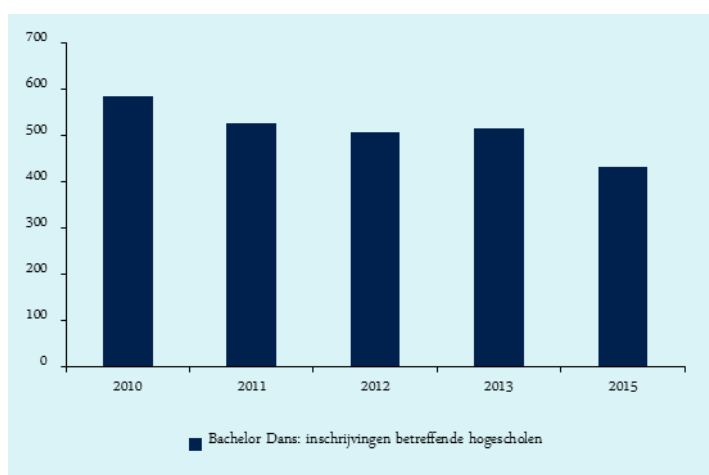
Hogeschool Inholland	144	164	152	150	144
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	293	270	248	245	264
Zuyd Hogeschool	326	336	293	301	298
Totaal	3.994	3.846	3.655	3.631	3.573

Figuur 3.

Bachelor Dans: inschrijvingen betreffende hogescholen

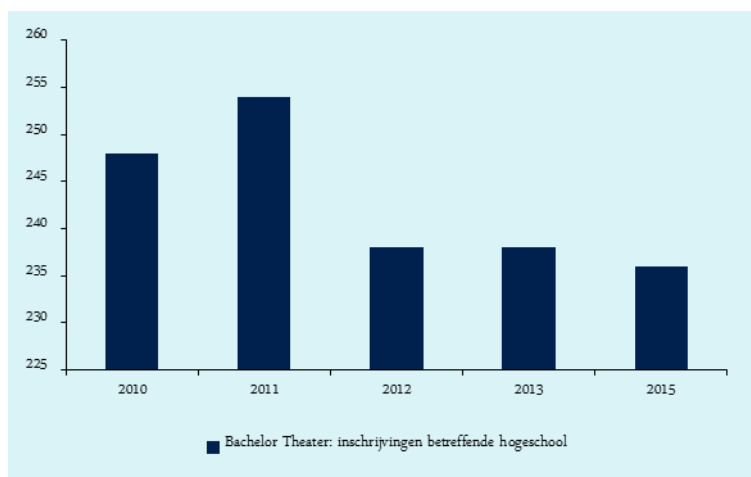
Hogeschool	2010	2011	2012	2013	2015
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	195	183	188	189	159
Codarts Hogeschool voor de Kunsten	165	144	125	124	111
Fontys Hogescholen	225	200	195	204	162
Totaal	585	527	508	517	432

Figuur 4.

Bachelor Theater: inschrijvingen betreffende hogeschool

Hogeschool	2010	2011	2012	2013	2015
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	248	254	238	238	236
Totaal	248	254	238	238	236

Figuur 5.

3. Kwaliteitsversterking kunstvakonderwijs

In het Sectorplan kunstonderwijs hebben de hogescholen afgesproken om het aantal studenten terug te brengen bij bepaalde bachelor-opleidingen in de disciplines Muziek, Autonome Beeldende Kunst, Vormgeving, Dans, en Theater. In Hoofdstuk 2 is dat toegelicht.

Met de bewindspersoon van OCW is destijds afgesproken dat de betreffende hogescholen de middelen die zij met de reductie van inschrijvingen ‘vrijspelen’ mochten behouden onder de voorwaarden dat de overeengekomen reductie van het aantal inschrijvingen wordt gerealiseerd per studiejaar 2015/2016. Daarnaast was de voorwaarde dat de middelen worden ingezet voor kwaliteitsversterking van het kunstvakonderwijs. Afgesproken werd dat deze kwaliteitsinvestering kan plaatsvinden op de volgende terreinen: het versterken van de voortrajecten, het versterken van de kwaliteit van de bachelor-opleidingen en versterking van de top door uitbouw van de masteropleidingen en versterking van de samenhang in praktijkgericht onderzoek. Op deze terreinen investeren de hogescholen met behulp van de ‘vrijgespeelde’ middelen en met eigen middelen.

Op ieder van de terreinen van kwaliteitsinvestering vindt op initiatief van de betreffende hogescholen nadere afstemming en kennisdeling plaats. Op de terreinen voortrajecten en onderzoek doen de hogescholen dat met de Taskforce Jong Talent en met de Taskforce Onderzoek (zie de Hoofdstukken 4 en 5). Bij de versterking van de bachelor-opleidingen stemmen de hogescholen af binnen het bestaande overleg op discipline niveau.

Hieronder worden achtereenvolgens de accenten in de kwaliteitsinvestering toegelicht, daarna volgt informatie over de ontwikkelingen bij de masteropleidingen, over de kwaliteitsversterking van de Kunstvakdocentopleidingen, en tot slot over het verbeteren van de gegevens in het kunstonderwijs.

Accenten in de kwaliteitsinvestering

In het Sectorplan heeft iedere hogeschool aangegeven waar de accenten in de kwaliteitsversterking komen te liggen. De hogescholen gaven dat met een percentage van de investering aan, verdeeld over de genoemde terreinen, met het oog op de eindsituatie in het studiejaar 2015-2016. De uitwerking van de voornemens uit het Sectorplan in concrete maatregelen heeft iedere hogeschool individueel gedaan en kenbaar gemaakt in de prestatieafspraken met het ministerie van OCW. De voortgang van deze maatregelen per instelling komt in dat kader aan de orde. In deze voortgangsrapportage schetsen de hogescholen met de onderstaande tabel een beeld van de beweging en de accenten in de voorgenomen kwaliteitsinvestering per hogeschool.

Kwaliteitsversterking→ Instellingen ↓	voortrajecten			bachelor-opleidingen			Masteropleidingen			onderzoek		
Hogeschool	2015	2012	2013	2015	2012	2013	2015	2012	2013	2015	2012	2013
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	25%	15%	30%	16%	5%	10%	34%	4%	10%	25%	0%	0%
ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten				25%	15%	17%	65%	10%	25%	10%	2%	4%
Avans hogeschool				40%	11%	30%	40%	0%	10%	20%	5%	
Codarts Hogeschool voor de Kunsten	20%	10%	15%	40%	25%	30%	40%	25%	30%			
Design Academy Eindhoven (DAE) ⁴	10%	5%	5%	40%	20%	20%	30%	10%	10%	20%	5%	5%

⁴ Voor de reductie van het aantal bachelorstudenten Vormgeving bij de Design Academy Eindhoven was bij het tot stand komen van het Sectorplan (5 juli 2011) het voornemen om de extra middelen geheel ten goede te laten komen van de masteropleidingen. Dit voornemen is vanaf het studiejaar 2013/2014 bijgesteld naar de verdeling in bovenstaande tabel. De

Fontys Hogescholen	10%	10%	10%	50%	20%	25%	40%	5%	15%	
Gerrit Rietveld Academie	15%	5%	5%				85%	40%	60%	
Hanzehogeschool Groningen	20%	10%	15%				50%	15%	30%	30%
Hogeschool Inholland ⁵				0%	n.v.t.					
Hogeschool der Kunsten Den Haag	20%	5%	10%				70%	30%	40%	10%
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	10%	10%	10%	40%	25%	40%	30%	0%	30%	20%
Hogeschool Rotterdam							100%	20%	100%	
Zuyd Hogeschool ⁶	10%	5%	8%	40%	15%	30%	55%	10%	35%	5%

Tabel stand van zaken per 1 oktober 2013.

Aanbod van masteropleidingen

De hogescholen geven uitvoering aan hun voornemens om met elkaar tot een volwaardig palet aan masteropleidingen te komen. Investering vindt plaats met uitbouw van de masteropleidingen. Intensievere samenwerking leidt tot versterking van de profilering en de zwaartepuntvorming.

Wat betreft de uitbouw van de masteropleidingen, hebben hogescholen ervaren dat de procedure aanvraag macrodoelmatigheid bij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) niet naar verwachting verliep. Door dit knelpunt in de procedure konden de hogescholen hun voorgenomen investeringen in de masteropleidingen niet goed uitvoeren, terwijl deze samenhangen met de afspraken om het aantal studenten te reduceren. Dit knelpunt is door de hogescholen bij de minister onder de aandacht gebracht. Dat heeft geleid tot een aanvullend beoordelingskader dat de minister ter hand heeft gesteld aan de CDHO waardoor meer duidelijkheid ontstond over de samenhang van de individuele voornemens van de hogescholen en hun afspraken uit het Sectorplan.

Bij de voorgenomen kwaliteitsinvestering door Zuyd hogeschool in de bachelor iArts (interdisciplinary Arts) is echter nog steeds sprake van een knelpunt. Zuyd hogeschool heeft deze bacheloropleiding in het kader van het Sectorplan ontwikkeld en ingediend voor een toets macrodoelmatigheid bij de CDHO. De CDHO heeft in een enge interpretatie van het aanvullend beoordelingskader dit niet van toepassing verklaard voor de bachelor iArts en mede daarom negatief geadviseerd over de aanvraag. Deze interdisciplinaire bachelor betreft een intensief drie-jarig programma in samenwerking met de Universiteit van Maastricht voor studenten met een vwo-diploma. Zuyd hogeschool is momenteel niet in staat deze, in de prestatieafspraken concreet aangekondigde, investering uit te voeren. Dat is een onwenselijke situatie. De intenties uit het aanvullend beoordelingskader macrodoelmatigheid zouden ook van toepassing dienen te zijn voor initiatieven als deze.

In studiejaar 2013-2014 hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden. Hieronder per discipline een overzicht.

Discipline Dans

- Codarts herontwikkelt de master Choreography in een joint degree met Fontys (nadat de aanvraag voor bekostiging van de reeds lang geaccrediteerde master choreografie van Fontys door het CDHO is

afgelopen jaren zijn deze middelen ingezet voor versterking van zowel bachelor-als masteropleidingen en onderzoek, door ontwikkeling en kwaliteitszorg.

⁵ De Music Academy van Inholland is een opleiding die zich specifiek richt op de popmuziek. Deze opleiding Muziek van Inholland zal zich in de komende jaren verder ontwikkelen in de richting van de media- en entertainment industrie, onder afbouw van andere activiteiten. In dat licht zet de hogeschool Inholland in op krimp noch groei.

⁶ Zuyd Hogeschool had ten tijde van het totstandkomen van het Sectorplan (5 juli 2011) een voorgenomen investering van 100% voor de masteropleidingen. Dit voornemen is bij aanvang van het studiejaar 2011/2012 bijgesteld naar de verdeling in bovenstaande tabel.

afgewezen). Er loopt een procedure aanvraag macrodoelmatigheid bij de CDHO. In deze master worden makers/choreografen voorbereid voor choreografie in verschillende contexten: educatie, amateurkunst, community art en professionele gezelschappen

Discipline Theater

- Start master Theatre Practices in september 2014. ArtEZ heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de huidige masteropleiding Choreografie om te vormen tot een master Theatre Practices. Doel: de instroom verhogen en de kwaliteit versterken. Doelgroep zijn afgestudeerden van de bachelor Dans, de bachelor Theater en de bachelor Muziektheater.
- Per 1 september 2015 gaat de masteropleiding Theaterstudies van de Toneelacademie Maastricht van start, nadat accreditatie heeft plaatsgevonden. De opleiding is macrodoelmatig bevonden door de minister van OCW.

Discipline Muziek

- Ontwikkelen master Muziektherapie door ArtEZ. Ontwikkeling passend bij de profilering en mede in het licht van de ambitie uit het Sectorplan om de internationale kennisfunctie van Muziektherapie middels een Kenniscentrum Muziektherapie te versterken. Streefdatum start per september 2015.
- Codarts verbetert de kwaliteit van de masteropleiding Muziektheater, waarover een oriëntatie plaatsvindt. In de master Muziek wordt geïnvesteerd met een uitbreiding.
- Start van de (bekostigde) Master Of Music van de Hanzehogeschool Groningen met een eigen profiel in het palet aan masteropleidingen. Studierichtingen zijn Classical Music, New York Jazz, New Audiences & Innovative Practices, en per 1 september 2014 ook Instrumental Learning and Teaching en Wind Band Conducting.
- Bij de Academie voor Popcultuur (Hanzehogeschool Groningen) komt één nieuw croho-nummer, in plaats van de huidige twee.
- De Hogeschool der Kunsten Den Haag investeert al jaren in het aantal masterplaatsen door meer studenten (die uiteraard aan de uiterst hoge toelatingseisen voldoen) toe te laten dan waar de bekostiging in de onderwijsopslag in voorziet. De researchcomponent van de master van het Koninklijk Conservatorium is voortdurend in ontwikkeling in relatie tot de omgeving, zodat gewerkt kan worden met verschillende soorten onderzoek en rondom diverse onderzoeksthema's.

Disciplines Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving

- In 2013 is AKV|St. Joost gestopt met de master Interieurarchitectuur in het kader van zwaartepuntvorming. Er is geïntensiveerde samenwerking met Zuyd Hogeschool. Geïnteresseerde Ruimtelijke Ontwerp studenten van AKV|St.Joost volgen sinds 2013 een minor bij Zuyd Hogeschool. Daarmee krijgen de studenten een optimale aansluiting naar de Master Interieurarchitectuur in Maastricht.
- Ontwikkeling bekostigde master Animatie door AKV|St. Joost. Deze voor Nederland unieke master kent nu een projectfinanciering. De academie hoopt begin 2015 een positief besluit macrodoelmatigheid te ontvangen. In het kader van zwaartepuntvorming past deze master uitstekend in de doorlopende leerlijn met de bacheloropleiding. Deze master is opgenomen in de prestatieafspraken.
- Verbinding lectoren met masters: in 2014 startte AKV|St.Joost met de herinrichting van het Expertisecentrum voor Kunst en Vormgeving (EKV). In samenhang met de masteropleidingen zijn onderzoeksthema's gekozen die passen bij de profilering. In het onderzoeksbeleid is de verbinding van de lectoraten met de masters cruciaal.
- Versterken portfolio masteropleidingen: bij AKV|St. Joost heeft herijking van de opleidingsprofielen van de bachelors plaatsgevonden. Die vormen het uitgangspunt voor de doorlopende leerlijn van de bachelors naar de masters. In 2015 wordt daarop voortgebouwd door de nieuwe kennisbasis en curricula van de bachelor-opleidingen te vertalen naar de programmering van de masters.

- Voornemen omvorming drie masteropleidingen naar twee: begin 2014 zijn bij ArtEZ de eerste contouren geschetst van de omvorming van de drie masteropleidingen Fashion, Modevormgeving en Typografie naar een master Design en een master Strategy & Design. Nadere uitwerking volgt in de loop van 2014.
- De Design Academy Eindhoven heeft met de master Vormgeving gewerkt aan een versterkt profiel met de richting Design Curating and Writing en ingezet op verbetering van de instroom en de ontwikkeling van een nieuwe selectieprocedure.
- De Gerrit Rietveld Academie heeft conform het voornemen uit het Sectorplan de focus gelegd op de ontwikkeling van het masteronderwijs. Dit heeft geresulteerd in groei (van 75 studenten in 2010 naar 160 in 2014) en in inhoudelijke ontwikkeling. Hierdoor is een aanbod gerealiseerd dat bestaat uit vier, inhoudelijk vernieuwde, reguliere masters en vijf tijdelijke programma's die elk een actueel thema in de kunsten, het ontwerp of de maatschappij in den brede adresseren.
- Samenwerking Hanzehogeschool Groningen en de HKU: de masteropleiding MFA Theatervormgeving/Beeldregie is door de Hanzehogeschool overgedragen aan de HKU. Studenten van de Hanzehogeschool worden doorverwezen voor vervolgstudie naar Utrecht. Andersom verwijst de HKU studenten naar de Hanzehogeschool voor de master Painting en Medio, Art, Design & Technology. Tegelijk is de master Painting door de Hanzehogeschool versterkt.
- Start met de Master Media, Art, Design & Technology door de Hanzehogeschool.
- De uitbouw van de master Interieurarchitectuur is gestopt door de Hanzehogeschool.
- De master Interactieve Media & Environments bij de Hanzehogeschool is geheel gestopt.
- Willem de Kooning Academie/Hogeschool Rotterdam: vorming van een nieuwe eenjarige master Design (deeltijd en voltijd). De opleiding is media-onafhankelijk en richt zich vooral op onderzoek en onderzoeksmethodieken en op ondernemerschap in nieuwe creatieve praktijken. Daarnaast wordt het eigen vakspecialisme verdiept op basis van portfolio-ontwikkeling. De opleiding start in 2015.

Discipline Kunstvakdocentopleidingen

- Bij Codarts wordt geïnvesteerd in de kwaliteit door een herontwikkeling van de master Kunsteducatie.

Discipline overstijgende ontwikkelingen

- De HKU is in 2013 gestart met de uitwerking van het voornemen om een nieuwe discipline-overstijgende masteropleiding aan te bieden: de master Ontwerpen, Innoveren en Valoriseren.
- De HKU heeft extra geïnvesteerd in het expertisecentrum Onderzoek en Innovatie. Dit centrum richt zich op de verbetering van het onderzoek dat aan de HKU wordt uitgevoerd en de manier waarop dit onderzoek wordt ingebed in het onderwijsprogramma.
- Op deze plaats noemen wij ook de voornemens van Zuyd Hogeschool om met de bacheloropleiding Interdisciplinary Arts van start te gaan. Er loopt een procedure voor het verkrijgen van de macrodoelmatigheid bij de CDHO.
- De Master Performing Public Spaces van Fontys is een éénjarige Engelstalige interdisciplinaire opleiding die studenten leert interveniëren in het publieke domein. Vertrekkende vanuit de performance-kunst leren studenten artistieke strategieën ontwikkelen om bij het stedelijk weefsel in te grijpen. Ze leren op een doeltreffende manier de publieke ruimte met artistieke interventies open te breken, te re-articulieren of te herdefiniëren.

Kwaliteitsversterking Kunstvakdocentopleidingen

Versterking van de kunstvakdocentopleidingen en het verhogen van de kwaliteit van de docenten hebben prioriteit bij de kunstvakdocentopleidingen. De eerste Voortgangsrapportage meldde uitgebreid hoe de opleidingen daar invulling aan geven. Het kunstonderwijs werkt in samenwerking met het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) aan de verbetering van de aansluiting van de

kunstvakdocentopleidingen op de onderscheiden werkvelden, en betreft daar ook de universitaire opleidingen bij.

In het studiejaar 2013/2014 lag de nadruk op de volgende punten:

- Herziening van het beroepsprofiel: werkbijeenkomsten in samenwerking met het LKCA en het werkveld. Er zijn twee geslaagde werkconferenties achter de rug. Voor het najaar van 2014 staat een serie gesprekken tussen de kunstvakdocentopleidingen en rectoren uit het voortgezet onderwijs op de agenda, waarin de focus ligt op het uitdiepen van het vraagstuk van de startbekwaamheid van kunstdocenten voor de bovenbouw havo en vwo. Hierop aansluitend wordt gesproken over de invulling van de kunstvakken in de onderbouw, een en ander in het licht van nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot de invulling van de kunstvakken inclusief het vak CKV. Daarnaast vond in september 2014 een werkconferentie plaats met vertegenwoordigers uit de buitenschoolse kunsteducatie (amateur verenigingen, vrije sector, kunstcentra) om in de opleidingen de samenhang tussen binnen- en buitenschoolse kunsteducatie te versterken.
De uitkomsten van de werkconferenties en gesprekken worden gebruikt om in samenspraak met het werkveld een oplossing uit te werken voor de kwestie rond de bekwaamheden en de bevoegdheden van kunstvakdocenten in de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie.
De stap daarna is het verder ontwikkelen van beroepsprofielen en scenario's voor de doorwerking daarvan naar de opleidingstrajecten. Afgesproken is dat het LKCA een analyse gaat doen in samenspraak met alle betrokken organisaties en met het netwerk Kunstvakdocentenopleidingen.
- Inhoudelijke verbetering van de kennisbasis kunstvakdocentopleidingen. De ontwikkelde kennisbasis wordt momenteel in de opleidingen geïmplementeerd. Vanaf 1 september 2014 is een traject uitgezet waarbij de kunstvakdocentopleidingen binnen het project 10voordeleraar met een systeem van peerreviews de inhoud en de toepassing van de kennisbasis in de opleidingen evalueren en doorontwikkelen.
- De professionalisering van docenten van kunstvakdocenten is volop gaande, in het verlengde van de HBO prestatieafspraken. Hierbij wordt goed gebruik gemaakt van de conferenties die LKCA samen met de hogescholen organiseert en waar nieuwe ontwikkelingen in onderwijs en onderzoek worden uitgewisseld (Onderzoeksconferentie Kunst en Cultuureducatie, Skills21 conferentie).
- Het Strategisch Beraad Kunstvakken, waarin de kunstvakdocentopleidingen participeren met LKCA, de beroepsverenigingen, het voortgezet onderwijs (Cultuurprofiel scholen), de universitaire kunstopleidingen etc. ontwikkelt zich tot een belangwekkend platform voor strategische en inhoudelijke afstemming.
- Met het oog op de versterking van het instroomniveau van de Nederlandse kunstvakopleidingen spelen de kunstvakdocentopleidingen een actieve rol in de Agenda Talentontwikkeling van de Taskforce Jong Talent (zie hoofdstuk 4).

Verbeteren kwantitatieve en kwalitatieve gegevens

De Commissie Dijkgraaf drong in haar rapport sterk aan op het verzamelen van meer kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal ten behoeve van het vormgeven van gefundeerd beleid. In het Sectorplan kunstonderwijs spraken de hogescholen met elkaar af om het inzicht te verbeteren in de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van het kunstonderwijs en de positie van afgestudeerden.

In 2012 bracht het kunstonderwijs al een factsheet uit met een beknopt overzicht van een aantal kenmerken van het kunstonderwijs. Daaruit bleek dat de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden uit het kunstonderwijs goed is in vergelijking met andere hbo-sectoren. Recente gegevens⁷ bevestigen dit beeld. Bovendien bleek – niet verrassend weten de mensen in het kunstonderwijs- dat afgestudeerden uit het kunstvakonderwijs bij uitstek ondernemend zijn. Bijna 60% start als zelfstandige. Uit diverse onderzoeken blijkt dat steeds vaker

⁷ Feiten en cijfers, HBO-Monitor, de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hbo, juni 2014.

sprake is van een gemengde beroepspraktijk. En van de kunstenaars die een eigen beroepspraktijk runnen, zijn er daarnaast steeds meer werkzaam in de culturele en de creatieve industrie.

Bij alle opleidingen in het kunstonderwijs vindt strenge selectie plaats. Het kunstonderwijs wil meer inzicht in de precieze aantallen op het niveau van de sector en daarover kwantitatieve gegevens verzamelen. Daarnaast wil het kunstonderwijs meer inzicht in de gegevens over de kwalitatieve aansluiting op de beroepspraktijk. Het sectoraal adviescollege kunstonderwijs heeft de uitvoering van deze ambities op zich genomen. In studiejaar 2013-2014 is onderzoek gedaan naar de selectiegegevens in het kunstonderwijs. Hieronder wordt alvast een kort overzicht van de resultaten vermeld.

Naast dit selectie-onderzoek is een verkenning uitgevoerd naar de bestaande informatie over het werkveld en de beroepspraktijk van afgestudeerden uit het kunstonderwijs. Er blijkt heel veel informatie beschikbaar te zijn. Daarbij is gebleken dat ieder onderzoek op zich zelf een eigen invalshoek heeft of een deel van de problematiek in kaart brengt. In de verkenning wordt gezien of en hoe uit de bestaande informatie meer gerichte uitspraken voor het kunstonderwijs zijn te halen. De verkenning leidt in het studiejaar 2014-2015 tot een voorstel voor een vervolgaanpak.

Resultaten onderzoek selectie

Het kunstonderwijs is in het hbo-domein een van de weinige sectoren waarbij sprake is van een selectie aan de poort. Het kunstonderwijs neemt daarin een bijzondere positie in. Tegelijkertijd is selectie een vanzelfsprekendheid voor iedereen die in het kunstvakonderwijs werkzaam is. Ieder jaar melden zich vele malen meer studenten aan voor een opleiding in de kunsten dan er plaats is. De belangstelling is aanhoudend zeer groot. Slechts een deel van degenen die zich aanmelden krijgt ook daadwerkelijk een plaats in de opleiding. Per opleiding en hogeschool is bekend hoeveel kandidaten zich aanmelden en uiteindelijk worden geselecteerd. Op het niveau van de disciplines en de gehele sector kunstonderwijs was dat nog niet bekend.

Selectie vindt plaats in verschillende stadia: in de voortrajecten die aan de hogescholen zijn verbonden, aan de poort bij de bachelor, in de propedeusefase als selectiemoment naar de hoofdfase van de bachelor, en aan de poort bij de master. Gemiddeld één op de vijf kandidaten (22%) stroomt het kunstvakonderwijs in op bachelor niveau. In sommige disciplines zoals Theater is de selectie nog veel strenger: hier stroomt ongeveer één op de vijftien kandidaten (6%) daadwerkelijk het kuo in. Selectie vindt ook plaats bij docentopleidingen in de kunsten: slechts één op de drie stroomt daadwerkelijk het kunstvakonderwijs in op bachelor niveau.

De vooropleidingen die aan een hogeschool zijn verbonden, hebben een duidelijk kwaliteit verhogende werking: de helft van de kandidaten die toelating doen (50%) uit de vooropleidingen stroomt het kuo in tegen één op de vijf (19%) in de reguliere toelatingsprocedures.

4. Taskforce Jong Talent

Inleiding

Het kunstonderwijs bezit een belangrijke sleutel voor de toekomst van Nederland. In een snel kleiner wordende wereld moet het kunstonderwijs excellente opleidingen verder uitbouwen en toptalent uit de hele wereld aantrekken en weer exporteren. Aldus Robbert Dijkgraaf in het voorwoord van zijn advies aan de kunstvakopleidingen⁸. De Raad voor Cultuur stelde in haar advies over Talentontwikkeling dat herkenning van talent en dit de kans geven zich te ontwikkelen, de krachtigste bron is voor de kwaliteit van kunst- en cultuurbeoefening⁹.

Deze constatering is actueler dan ooit. Minister Bussemaker benadrukte recent aan de Tweede Kamer het belang van het ondersteunen van talent in haar brief 'Ruimte voor talent in het cultuurbeleid'. De minister vindt dat het ondersteunen van talent een investering is in de toekomst van cultuur en de toekomst van de samenleving.

De ontwikkeling van talent kent vele vormen. Er is sprake van een breed veld van amateur en professionele kunstbeoefening, zowel binnen- als buitenschools. De hogescholen met kunstonderwijs houden zich dagelijks intensief bezig met het opleiden en faciliteren van talent. Het Sectorplan kunstonderwijs 'Focus op Toptalent', dat de hogescholen hebben opgesteld op advies van de commissie Dijkgraaf, richt zich op de versterking van het kunstonderwijs. Een hoogwaardige instroom van studenten in het kunstonderwijs is daarvoor van groot belang. De hogescholen hebben de ambitie die instroom te versterken. De hogescholen zetten hierop in met de Taskforce Jong Talent. De Hogeschool der Kunsten Den Haag en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten hebben als penvoerders het voortouw genomen.

De Taskforce heeft onderzoek laten doen naar de activiteiten van het kunstonderwijs rond de ontwikkelingen bij hogescholen voor 'jong talent'. In deze agenda formuleert de Taskforce actielijnen die de hogescholen binnen hun eigen profilering en prestatieafspraken kunnen oppakken. De focus ligt daarbij op het kwalitatief versterken van de instroom in de disciplines Muziek, Dans, Theater, Beeldend, en Vormgeving. Het gaat daarbij om het ontwikkelen van talent van leerlingen die een bovengemiddelde aanleg en interesse laten zien en die de potentie hebben die kwaliteiten te ontplooiën binnen het kader van een kunstopleiding. Uiteraard is daarnaast ook het versterken van de basis in het amateurkunstenveld belangrijk. De Taskforce pleit voor het versterken van die basis, opdat Nederlands talent niet onontdekt en onderontwikkeld blijft.

In het bevorderen en uitvoeren van de ambitie om de instroom te versterken is uiteraard ook een belangrijke rol weggelegd voor de kunstvakdocentopleidingen en voor hun afgestudeerde docenten. Deze opleidingen zijn een belangrijke schakel in het overleg over talentontwikkeling tussen het kunstonderwijs en het kunsteducatieve werkveld. Zij onderhouden inhoudelijke en strategische relaties met een breed (werk)veld in de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie. Deze opleidingen hebben de laatste jaren bovendien, in opvolging van het Sectorplan kunstonderwijs, sterk ingezet op kwaliteitsverbetering en op vernieuwing. Ook is bij de lectoren Kunsteducatie veel kennis aanwezig die wordt benut bij het uitvoeren van de agenda van de Taskforce Jong Talent. Voorts spelen docenten in het kunsteducatieve veld een belangrijke rol bij het identificeren van nieuwe generaties jong talent met potentie voor het professionele kunstvak.

Hieronder worden eerst de acties van het afgelopen studiejaar geschetst, vervolgens de ontwikkelingen rond talentontwikkeling, waarna de actielijnen van de Taskforce worden vermeld. Tot slot worden voorbeelden van hogescholen over de ondersteuning van jong talent gepresenteerd.

⁸ Onderscheiden, verbinden, vernieuwen, de toekomst van het kunstonderwijs. Advies van de commissie-Dijkgraaf voor een sectorplan kunstonderwijs, mei 2010.

⁹ Advies Talentontwikkeling aan de toenmalig bewindspersoon van OCW, Raad voor Cultuur, 22 april 2010.

Acties kunstonderwijs studiejaar 2013/2014

- Overzicht: in opdracht van de Taskforce Jong Talent is de rapportage Kiezen en Delen opgeleverd. In deze rapportage is informatie verzameld over de stand van zaken, de wensen en de diversiteit van voortrajecten in het kunstonderwijs. Dit betrof de disciplines Muziek, Dans, Theater, Beeldend, en Vormgeving. Het rapport is binnen het kunstonderwijs besproken en krijgt een vervolg in deze agenda. In algemene zin blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat de prioriteiten van het kunstonderwijs vooral liggen bij het verbeteren van de voortrajecten.
- Gezamenlijk: Het sectoraal adviescollege kunstonderwijs heeft advies uitgebracht aan de Taskforce ten behoeve van deze agenda. In het advies zijn de reacties van de netwerken (de opleidingsoverleggen in het kunstonderwijs) op het rapport Kiezen en Delen betrokken. De kunstopleidingen hebben een grote bereidheid tot nadere samenwerking om verbeteringen te realiseren in de voortrajecten. Dat betreft zowel de zichtbaarheid, de toegankelijkheid als de kwaliteit. De Taskforce heeft het advies van het sac kuo nagenoeg integraal overgenomen en verwerkt in deze agenda.
- Kennisdeling: het sectoraal adviescollege kunstonderwijs organiseerde op 25 april 2014 de ‘Dag van de Talentontwikkeling II’ om kennis te delen tussen opleidingen en werkveld. Deze dag werd georganiseerd in samenwerking met de Taskforce Jong Talent, de Raad voor Cultuur, het LKCA (Landelijk Kenniscentrum Amateurkunst) en het Fonds voor Cultuurparticipatie. Op deze dag, die een vervolg was op de ‘Dag van de Talentontwikkeling I’, vond een intensieve kennisuitwisseling plaats tussen de diverse partijen in het veld om de talentagenda’s meer kracht bij te zetten. Aandachtsvelden waren definities van talent, het scouten van talent, het begeleiden van toptalent tijdens de opleidingen, en het verder professionaliseren van toptalent na de opleidingen.

Ontwikkelingen

Het belang van talentontwikkeling op het terrein van kunst en cultuur wordt breed onderschreven en opgepakt. Op het terrein van talentontwikkeling zijn veel initiatieven die de talentontwikkeling van jongeren, de begeleiding van talent naar en vervolgens in het hoger kunstonderwijs, of de doorontwikkeling van talent na het hoger kunstonderwijs kunnen betreffen. Hieronder noemt de Taskforce een aantal initiatieven.

Minister Bussemaker maakte onlangs in haar brief ‘Ruimte voor talent in het cultuurbeleid’ een aantal actielijnen bekend die zich met name richten op het ondersteunen van verdere ontwikkeling van afgestudeerden of talentvolle mensen die al enige tijd werkzaam zijn. Recent maakte de minister in haar uitwerking van het talentbeleid bekend een significante investering te gaan doen in het cultuuronderwijs. De hogescholen juichen dat toe.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie bracht in 2012 een advies uit met algemene aanbevelingen over talentontwikkeling¹⁰. Ook voert het Fonds het programma Cultuureducatie met Kwaliteit uit, dat beoogt een landelijke samenhangende aanpak van de borging van de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs. Momenteel lopen 54 projecten in diverse steden en regio's in Nederland. Hierbij zijn scholen, culturele instellingen, gemeentes en provincies betrokken. Een aantal hogescholen heeft zich bij deze ontwikkeling aangesloten. Een ander voorbeeld is het raamplan cultuureducatie voor het basisonderwijs waar het SLO aan werkt. Verder loopt bij het LKCA in opdracht van het Fonds Cultuurparticipatie een monitor onderzoek waarin de ontwikkeling van talenten wordt gevolgd, waarvan onlangs de tussenrapportage ‘Latente talenten’ verscheen.

Daarnaast noemt de Taskforce op deze plaats dat de beide bewindslieden van OCW onlangs hebben gereageerd op het advies van de Verkenningscommissie Kunstvakken. Zoals eerder al bekend werd, blijft het vak CKV als verplicht examenvak. Wel krijgt dit vak een kwaliteitsimpuls. De bewindslieden laten

¹⁰ Advies van de commissie talentontwikkeling & manifestaties, Fonds voor Cultuurparticipatie, augustus 2012.

daarbij de huidige situatie in stand waarbij de VO-scholen kunnen kiezen voor aanbieder van een bredere interdisciplinaire benadering of voor vakspecifieke verdieping.

Cultuurparticipatie leert ons allemaal belangrijke vaardigheden voor de 21ste eeuw, schetst de Raad voor Cultuur in haar beleidsadvies 'Meedoen is de kunst' (6 maart 2014). Een brede algemene culturele vorming is van belang als voedingsbodem voor het ontdekken van interesse en talent in kunst en cultuur alsook voor het ontwikkelen van creativiteit, het vermogen tot samenwerken etc. Daarnaast heeft de Raad in juni 2014 een brede cultuurverkenning uitgebracht, met daarin eveneens aandacht voor het onderwerp talent in relatie tot verdere ontwikkeling en verdieping.

Kortom, er is veel lopende activiteit gericht op kwaliteit, innovatie en samenhang in de kunst- en cultuureducatie dat direct of indirect betrekking heeft op talentontwikkeling.

Constateringen Taskforce

Het Fonds voor Cultuurparticipatie merkt op (zie het hiervoor genoemde advies) dat voor het verder brengen van de talentontwikkeling meer aandacht voor de keten nodig is en daarnaast een verbetering van de inhoudelijke aansluiting tussen de schakels. De Taskforce sluit bij deze constatering aan. In de samenwerking tussen verschillende aanbieders van kunst- en cultuureducatie is nog veel te winnen. Niet altijd eenvoudig, want het veld is sterk in beweging. De sector professionaliseert snel en talentontwikkeling gebeurt op meer plaatsen dan het onderwijs, zoals bij de amateurkunst, bij culturele instellingen en in het vrije circuit. Er is een groei van informele talentontwikkelingsprogramma's en van commerciële wedstrijden, waarbij de media een steeds grotere rol spelen. Als gevolg van forse bezuinigingen (minder centra voor de kunsten, minder culturele instellingen) is er een toename van het aantal zzp'ers.

Vanaf jonge leeftijd is een brede basis nodig voor het ontkiemen, herkennen en verder ontwikkelen van talent met de mogelijkheid uit te groeien tot toptalent. Onderwijsprogramma's en docenten in het primair onderwijs, in het voortgezet onderwijs en daarna in het kunstonderwijs dragen allemaal bij aan het ontwikkelen van talent van leerlingen. Dat impliceert ook de aandacht voor 'doorlopende leerlijnen' gedurende de schoolloopbaan van leerlingen en studenten. Voor sommige opleidingen kan hierbij sprake zijn van een bepaalde methodiek in een lineaire ontwikkeling, maar vaker zal sprake zijn van een ontwikkelingslijn die niet lineair is. Indien sprake zou zijn van meer doorlopende leerlijnen in de opeenvolgende vormen van onderwijs, zouden de bijdragen in de verschillende onderdelen van de keten beter worden gefaciliteerd.

Uiteraard vindt talentontwikkeling niet alleen plaats binnen het onderwijs. Hierboven werd dat al aangestipt. Voor een belangrijk deel vindt dit juist plaats in het buitenschoolse aanbod. Het belang van de beoefening van kinderen en jongeren van bijvoorbeeld dans, muziek of theater in verenigingsverband of met particuliere lessen is groot. Het kunstonderwijs is zich bewust van deze schakel in de talentontwikkeling en wil deze graag versterken. De Taskforce pleit voor een verbetering van informatievoorziening en samenwerking tussen formele en informele aanbieders onderling en hun afnemers. Daarnaast pleit zij namens de kunsthogescholen krachtig voor de borging van de kunstvakken in het primair en in het voortgezet onderwijs. Een breed aanbod van cultuuronderwijs is noodzakelijk om een goede voedingsbodem te leggen voor jongeren die kunnen uitgroeien tot *high potentials*.

Het kunstonderwijs wil de aanbevelingen van het Fonds voor Cultuurparticipatie concreet oppakken met de beschrijving van een curriculum op hoofdlijnen, in de zin van een raamplan met referentiepunten voor de kunstvakopleidingen. Dit raamplan zal op hoofdlijnen worden beschreven om ruimte te laten aan maat, verschillen per discipline, rechtdoend aan culturele diversiteit en aan de ontwikkeling van hybride talenten. Er zal sprake zijn van een rekkelijk ontwikkelperspectief om ervoor te zorgen dat de leerling/student vanuit verschillende uitgangssituaties (zowel binnen- als buitenschools) en in verschillende disciplines aan het gewenste niveau kan werken. Op basis van wat een leerling/student zich al eigen heeft gemaakt wordt hem/haar een programma op maatwerk aangeboden om bepaalde capaciteiten nog beter te ontwikkelen of

om deficiënties aan te pakken. Per discipline zullen nadere uitwerkingen en aandachtspunten aan de orde zijn, aangezien iedere discipline verschillende invullingen kent voor de ontwikkeling van talent. Uiteraard is bij de ontwikkeling van dergelijke curricula de samenwerking met andere partners in het veld onontbeerlijk.

Naast de genoemde zaken is het voor de ontwikkeling van talent van leerlingen ook noodzakelijk dat in het voortgezet onderwijs in het lesrooster tijd kan worden ingeruimd voor samenwerking met (voor)opleidingen van het hbo kunstonderwijs. Voor de disciplines Dans en Muziek bestaat een zogeheten 'DAMU-regeling' die tot doel heeft de talenontwikkeling op het hoogst mogelijke niveau in het voortgezet onderwijs te bevorderen. Deze beleidsregel schept voor de VO-scholen de mogelijkheid ruimte voor dans en muziek in het onderwijsprogramma te bieden, in nauwe samenwerking met kunsthogescholen. Deze vooropleidingen zijn noodzakelijk om in technisch complexe disciplines als dans en muziek excellente talenten te kunnen voortbrengen. De regeling schept daarmee een reëel perspectief voor leerlingen op een snelle doorstroom naar een dansvak- of een muziekoopleiding. Met de regeling zijn goede ervaringen opgedaan.

De hogescholen signaleren dat de toestroom van voldoende (Nederlands) talent van een hoog niveau bij met name de disciplines Beeldende Kunst en Vormgeving meer aandacht behoeft. De individuele hogescholen hebben in de eigen regio met voortgezet onderwijs afspraken over vormen van voortrajecten, die per regio verschillen van aard en van omvang. Die afspraken voorzien duidelijk in een behoefte. Om de toeleiding van talent op een hoger niveau te brengen, is het echter noodzakelijk dat een meer structurele infrastructuur ontstaat. Het kunstonderwijs pleit voor de mogelijkheden van een vergelijkbare regeling als de DAMU-regeling toegespitst op de disciplines Beeldende Kunst en Vormgeving. Dan ontstaat aandacht voor het beeldend onderwijs in een doorlopende leerlijn en wordt talent op jongere leeftijd ontwikkeld dan nu veelal het geval is. Dit is echt noodzakelijk: de kunsthogescholen signaleren dat de buitenlandse studenten die zich voor selectie aanmelden vaak beter zijn toegerust dan de Nederlandse leeftijdgenoten. Het kunstonderwijs en met name de discipline Beeldend zal hierover meer concrete informatie met elkaar gaan verzamelen en delen: om welke deficiënties gaat het bij de Nederlandse instroom? En welke relatie is er met voortrajecten en selecties?

Een ander aspect gaat over 'diversiteit'. De jonge mensen die meedoen aan de talentscoutingsprogramma's zijn veelal afkomstig uit de 'blanke middenklasse'. Aangezien het kunstvakonderwijs een afspiegeling wil zijn van de samenleving en midden in die samenleving wil staan, is een meer divers aanbod van jonge talenten wenselijk. In de dans bestaan enkele succesvolle initiatieven om diversiteit te bevorderen. Het kunstonderwijs stelt zichzelf de vraag op welke wijze dit kan worden uitgebreid? Brede kunst- en cultuureducatie vanaf het primair onderwijs draagt daar aan bij, zeker, maar zal niet voldoende zijn. Rekening houdend met de regionale context zal elke hogeschool bezien hoe diversiteit kan worden versterkt. Dit betreft in het kader van deze Taskforce primair de instroom: hoe kan de scouting verbeteren, zodat talent met een niet-Nederlandse achtergrond (dat vaak niet via de reguliere route wordt geïdentificeerd) succesvol auditie kan doen. Immers, jongeren in alle geledingen van de samenleving moeten de weg naar de selectie van het kunstonderwijs gemakkelijk kunnen vinden en de obstakels die zij onderweg tegenkomen (sociaal, financieel en inhoudelijk) kunnen overwinnen. Het presenteren van succesvolle rolmodellen is hierbij van groot belang.

Het kunstonderwijs heeft vanuit de maatschappelijke rol een continue opdracht om de instroom van talent en het excelleren van talent in het onderwijs op hoog niveau te houden, in aansluiting op de ontwikkelingen in het werkveld. In het kunstonderwijs wordt streng geselecteerd om alleen de beste *high potentials* toegang te verschaffen tot het kunstonderwijs. De verantwoordelijkheden en de mogelijkheden van het kunstonderwijs zijn echter niet onbegrensd. De Taskforce wil bijdragen aan de ontwikkeling van talent tot toptalent door zich, zoals hiervoor aangegeven, te richten op het versterken van een hoogwaardige instroom in het kunstonderwijs.

Actielijnen

Vanuit de geschetste ontwikkelingen en de focus van de Taskforce binnen de mogelijkheden van het kunstonderwijs, zijn de volgende drie actielijnen geformuleerd voor de studie jaren 2014/2015 - 2015/2016.

1. De voortrajecten voor jong talent versterken.
 - A. Creëren van een landelijk dekkend netwerk van vooropleidingen voor jong talent in aansluiting op de regionale initiatieven. Dit betekent niet per definitie dat iedere hogeschool een vooropleiding heeft. Dit netwerk krijgt ook vorm door het samenwerken en doorverwijzen naar formele en informele aanbieders.
 - B. Faciliteren van een infrastructuur voor de disciplines Beeldende Kunst en Vormgeving in het voortgezet onderwijs in samenwerking met het hbo beeldende onderwijs. Het is noodzakelijk dat de 'beeldende intelligentie, de visuele geletterdheid' in een vroegtijdig stadium wordt ontwikkeld.
 - C. Verbeteren van de scouting: goede voorbeelden verzamelen, goede methodes uitwisselen, scouting als studieonderdeel in de kunstvakdocentopleidingen, verbinding tussen formele en informele vormen van scouting maken.

2. De keten versterken.
 - A. Bevorderen van de keten met de volgende uitgangspunten: het individu staat centraal, er zijn verschillen per regio, maatwerk per discipline, inspelen op culturele diversiteit, rekening houdend met hybriditeit.
 - B. Faciliteren van de keten met een raamplan met referentiepunten voor het kunstonderwijs om de leerlijnen uit het onderwijs beter op elkaar te laten aansluiten. Per discipline krijgt dit raamplan met referentiepunten uitwerking (door de verschillende discipline netwerken).
 - C. Ontwikkelen op termijn van een certificering voor actueel toegeruste docenten.

3. Informatie verbeteren.
 - A. Bevorderen van onderzoek in het kunstonderwijs naar talentontwikkeling.
 - B. Samenbrengen van de informatie over Talentontwikkeling in het kunstonderwijs.
 - C. Bevorderen van kennisdeling. Specifieke aandacht wordt gevraagd voor kennisdeling over de deficiënties bij aanvang van de opleidingen.

Initiatieven ondersteuning Jong Talent hogescholen

Hieronder worden concrete voorbeelden van de ondersteuning van jong talent bij verschillende hogescholen gepresenteerd, met een verwijzing naar websites voor meer informatie. Deze voorbeelden zijn een selectie van de initiatieven van hogescholen op dit terrein in samenwerking met andere partijen. Het overzicht is niet limitatief.

AKV|St.Joost, AVANS Hogeschool

De drie lijnen voor Jong talent bij AKV|St. Joost zijn: voorlichting, scouting, vooropleidingen.

Voorlichting en scouting:

- Meerdere keren per jaar organiseert de academie **voorlichtings**activiteiten over AKV|St.Joost op diverse vo- en mbo-scholen.
- In samenwerking met mbo-scholen organiseert de academie **workshops** gericht op het verbeteren van de kwaliteit en samenstelling van de **portfolio's** van de leerlingen. Daarnaast worden de leerlingen voorgelicht over de verschillen tussen studeren in mbo en hbo en de selectieassessments.
- Met enkele vo- scholen in de regio is een **topmodule** ontwikkeld. Een geselecteerde groep gemotiveerde leerlingen met hbo-ambities neemt deel aan studietrajecten verzorgd door AKV|St.Joost. Zij maken kennis met concrete lessituaties, leren procesmatig studeren en reflecteren op eigen en andermans werk.

Vooropleidingen: drie programma's onder de naam Zaterdagacademie:

- **Young@ Joost:** een programma voor scholieren tussen de 12 en 15 jaar met een passie voor kunstvakken. Een deel van deze groep staat vlak voor hun profielkeuze. Zij oriënteren zich door een divers aanbod van vakken op een toekomst in de kunsten.
- **De Oriëntatiecursus:** een programma voor leerlingen in het laatste of het voorlaatste jaar mbo, havo, vwo. Zij werken gedurende vijf zaterdagen met docenten van onze academie en ervaren hoe het is om te studeren bij AKV|St.Joost. Het programma sluit aan bij het opleidingsaanbod van de academie.
- **De Vooropleiding:** een uitgebreid programma voor leerlingen in het laatste of het voorlaatste jaar mbo, havo, vwo met de ambitie te gaan studeren op de kunstacademie. Zij leren de toekomstige studieomgeving kennen en worden voorbereid op het propedeusejaar. Afgelopen jaar verdubbelde de instroom van de vooropleiding.

Websites:

www.akvstjoost.nl/opleidingen/za/za-y/over-de-studie/introductie

www.akvstjoost.nl/opleidingen/za/za-o/over-de-studie/introductie

www.akvstjoost.nl/opleidingen/za/za-v/over-de-studie/introductie

Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK)

- De nationale **opleiding voor jong toptalent** van het **Conservatorium** van Amsterdam begeleidt op hoog niveau jonge musici tussen 8 en 18 jaar. De toptalenten volgen masterclasses op hoog niveau en geven concerten in bijvoorbeeld het Concertgebouw. Door één van de takken van de nationale opleiding te volgen, de klassieke Sweelinck Academie (8-18 jaar) of het Junior Jazz College (12-18 jaar), vergroten de leerlingen hun kansen om aangenomen te worden op de bacheloropleiding.
- De Nationale Balletacademie (NBA) van de Theaterschool is de landelijke topopleiding voor **klassieke dans** op het allerhoogste niveau. Hier leren de jonge dansers de professionele standaard die vereist is om te kunnen dansen bij Het Nationale Ballet of andere balletgezelschappen aan de internationale top. De NBA is dan ook als enige balletopleiding in Nederland gelieerd aan Het Nationale Ballet. De eerste fase van de opleiding duurt zeven of acht jaar. De leerlingen beginnen parallel met groep 7 en 8 van het basisonderwijs; tijdens het voortgezet onderwijs op havo- of vwo-niveau volgen zij een programma waarin regulier onderwijs en balletonderwijs zijn geïntegreerd. In samenwerking met Het Nationale Ballet en het Ministerie van OCW is de Theaterschool bezig met een nieuwe opleidingsstructuur, de Young Bachelor, waarbij leerlingen al tijdens de middelbare school aan de hbo-fase beginnen.

Websites:

Jong talent Muziek concertgebouw: www.uitmarkt.ntr.nl/2014/08/30/sweelinck-academie

Jong talent Muziek Open dag Conservatorium van Amsterdam: www.youtube.com/watch?v=TR806l-YZno

Jong talent ballet: www.youtube.com/watch?v=zIBoboG3TrQ

Jong talent Stadsschouwburg: www.youtube.com/watch?v=3Ce1IMGVI3U

ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten (ArtEZ)

- ArtEZ **conservatorium** biedt naast de succesvolle **Jong Talentklas** -de meerjarige **vooropleiding** voor uitzonderlijk talent vanaf 12 jaar- een gezamenlijke vooropleiding aan met de Nijmeegse Scholengemeenschap Groenewoud en Lindenberg, huis voor de kunsten.
- **Talentscouting** gebeurt op jonge leeftijd door de drie partners. Talenten worden aangespoord om te auditeren op ArtEZ om vervolgens een traject te doorlopen dat inhoudelijk door ArtEZ is ontwikkeld, en wordt verzorgd door de drie partners. Getalenteerde leerlingen volgen theorielessen en *solfège* op de school zelf, volgen ensemblelessen of bandcoaching op de Lindenberg. ArtEZ verzorgt voor deze talenten de hoofdvaklessen, werkdagen en workshops. De overgangsexamens worden tevens door ArtEZ afgenomen.

Talentscouting en vooropleidingen zijn bij ArtEZ gebaseerd op de succesvolle voortrajecten van **Dans**.

Sinds 2011 biedt ArtEZ in samenwerking met Rijn IJssel College een **tweejarige Dans Fast Track** aan, voor getalenteerde **mbo'ers, havisten en vwo'ers**. De Fast Track biedt de garantie op vroegtijdig scouten en begeleiden van jong talent. Met name voor jongens die hun danstalent later hebben ontdekt en zich vervolgens fysiek snel hebben ontwikkeld is deze Fast Track interessant.

Websites:

www.artez.nl/conservatorium/Vooropleidingen/Nijmegen

www.artez.nl/Dans/Vooropleiding-/MBO-HBO-fast-track

Codarts

Centraal staat: het formuleren en implementeren van een integrale visie op talentontwikkeling, het aanbrenge van meer samenhang en structuur in de diverse vooropleidingstrajecten en de aansluiting op het hbo, versterking en uitbreiding van draagvlak en (mede) eigenaarschap (intern en extern), ontwikkeling van nieuw aanbod, kennisdeling, -ontwikkeling en uitwisseling met betrekking tot een duurzame ontwikkeling van jong talent en daarbij passende onderwijsconcepten.

- Codarts Rotterdam faciliteert de **vooropleiding** van jong talent al vanaf 8 jaar met een gevarieerd, hoogwaardig aanbod. De havo/vwo voor Muziek en Dans, gericht op toptalent is - met haar langjarige geschiedenis en 200 leerlingen gemiddeld per jaar –binnen de DAMU-regeling de grootste vooropleiding in Nederland.
- Inmiddels zijn **nieuwe, aanvullende vooropleidingprogramma's** in gang gezet zoals het Young Talent Orchestra, is het jong talentprogramma van Circus Arts uitgebreid, een online pilot uitgevoerd voor Jazz en Popmuziek en hebben bijstellingen plaats gevonden in het vooropleidingsaanbod van de Dans. Al deze programma's worden ontwikkeld en uitgevoerd in nauwe **samenspraak met het werkveld** waarmee afgelopen jaar de banden zijn aangehaald en uitgebreid.
- Talentontwikkeling en -scouting zijn onderwerpen die specifieke, deskundige aandacht behoeven, maar de hele organisatie aangaan en raken. Er vinden meer en vaker doorvertalingen plaats van **inhoudelijke vernieuwingen en maatwerk** dat wordt toegepast **in de bachelor-en masteropleidingen**. Dat is zichtbaar in de communicatie naar jonge doelgroepen. In de nieuwe lectoraten op het gebied van Excellence & Wellbeing en Educatie vindt tevens onderzoek plaats naar dit thema. De vooropleidingen zijn daarmee ook belangrijke proeftuinen voor onderzoek. Jonge talenten profiteren (mede) van de nieuwe kennis en inzichten.

Websites:

Vooropleiding muziek: www.codarts.nl/NL/muziek/VO/info

Vooropleiding dans: www.codarts.nl/NL/dans/VO/info

Vooropleiding circus : www.codarts.nl/NL/circus/info/talentenklas

Onderzoek: [www.codarts.nl/NL/codarts/content/info/lectoraten_en onderzoek](http://www.codarts.nl/NL/codarts/content/info/lectoraten_en Onderzoek)

Online course: www.scienceguide.nl/201401/digitaal-klaarstomen-voor-auditie

Design Academy Eindhoven (DAE)

Ter versterking van de Nederlandse instroom bij de bachelor zijn diverse onorthodoxe activiteiten in gang gezet:

- Een samenwerkingstraject DAE-NTR gericht op leerlingen basisonderwijs:
Vijf Klokhuis afleveringen over design inspireren kinderen om objecten te ontwerpen voor een Klokhuis Design Diner, dat uiteindelijk tijdens DDW 2015 tentoon wordt gesteld. In alle vijf afleveringen komt een ontwerper aan het woord die afgestudeerd is aan Design Academy Eindhoven. Op 23 september zond NTR de eerste aflevering van 'Klokhuis zoekt ontwerpers' uit. Op die dag kwam

ook de website van de Klokhuis ontwerpwedstrijd online, waarvan studenten Man and Communication het ontwerp hebben verzorgd.

- Een samenwerkingstraject gericht op talentontwikkeling mbo-leerlingen:
Design Academy Eindhoven onderhoudt een speciale band met Sint Lucas in Boxtel. Talentvolle leerlingen worden bij (eind)beoordelingen gescout en uitgenodigd om verder te studeren aan DAE. Daarnaast organiseert DAE in 2015 een tweedaagse onder de titel 'Topmodule 3D' speciaal voor getalenteerde mbo-4 leerlingen die de ambitie hebben om door te studeren aan een hogeschool.
- Een samenwerkingstraject gericht op talentontwikkeling vwo-leerlingen:
DAE werkt samen met het Beatrix College in Tilburg, waar Michelle Baggerman (Master of Design), na een succesvolle periode als associate bij het lectoraat van DAE is aangesteld als docent-lector. Met een selectief aantal vwo-leerlingen richt ze zich dit schooljaar op creatief denken, met als onderliggend doel ze te laten zien hoe creativiteit en design thinking een krachtig middel voor ze kan zijn om problemen op te lossen, ongeacht of ze later een creatieve opleiding willen volgen of een exacte studie gaan doen.
- Een ontwikkeltraject om samenwerking en uitwisseling in "de keten" te versterken:
DAE is onderdeel van Creative Lab Brainport. Dit is gericht op toptalenten van mbo-3 en -4 opleidingen, die interdisciplinair verband samenwerken met Bachelor en Master studenten van Design Academy Eindhoven aan creatieve en innovatieve oplossingen die bedrijven in de regio Brainport aanleveren.
- Roadmap Eindhoven Leren 2030:
'Leren in Eindhoven 2030' beschrijft de visie en de roadmap voor de toekomst van leren in Eindhoven. In dit verband werkt DAE aan het introduceren van divergent denken in het project Design Leren, met twee middelbare scholen in Eindhoven: het Lorentz Cazimir Lyceum en het Van Maerlant Lyceum. Docenten van DAE en beide scholen werken in co-creatie.

Website:

Roadmap Eindhoven Leren 2030: <http://www.youtube.com>

Fontys Hogeschool voor de Kunsten (FHK)

- Jong uitzonderlijk talent uit de regio wordt gescout en geschoold door middel van externe **voortrajecten** zoals de vooropleiding dans ism het voortgezet onderwijs bij het Willem II college Tilburg (DAMU) en het Factorium (centrum voor kunstzinnige vorming uit Tilburg). De DAMU aanvraag van het Pleincollege Sint Joris uit Eindhoven is afgelopen jaar door FHK ondersteund en inmiddels toegekend.
- In de **Opstapcursus Dans** bereiden leerlingen uit de twee hoogste leerjaren van het voortgezet onderwijs zich voor op een auditie. De vooropleiding kent twee fases: Primair Onderwijs met een brede oriëntatie op dans (waarin danstalent en ontwikkelingsmogelijkheden ontdekt en gestimuleerd worden) en Voortgezet Onderwijs waarin een juiste startbekwaamheid wordt verkregen voor het hbo-dansvakonderwijs (samenwerking met het Willem II college in Tilburg).
- De Talent Academy Dans van theater De Speeldoos in Vught voorziet in de vraag naar een **voortraject** dat goed aansluit op de dansopleidingen van het MBO en HBO. Het dansprogramma is opgezet in samenspraak met onder andere de Fontys Dansacademie en MBO Dans Rijn IJssel, Atelier Velp en het Maurick College in Vught en professionele dansers en dansdocenten.
- Fontys Conservatorium: **Young Musicians Academy** met als doel het ondersteunen van jonge, potentiële vakmusici door hen gericht onderwijs te bieden en hen voor te bereiden op een carrière als zelfstandig, breed georiënteerd musicus.
- Rockacademie: **voortraject** van de opleiding bestaat uit ondersteuning en begeleiding van talentvolle aspirant studenten door alumni van de opleiding. Zij treden op als licentiehouders van de opleiding en worden gescreend en gecertificeerd door de Rockacademie.

- De academie voor Beeldende Vorming: **oriëntatiecursus Beeldende Kunst en Vormgeving**. De cursus heeft een oriënterend en selecterend karakter, cursisten onderzoeken hun beeldend talent. Het toegekende certificaat geeft toegang tot de opleiding.
- **Cultlab** is fysieke ruimte waar basisschoolleerlingen, leerkrachten, talentvolle studenten van FHK en Fontys Pabo en culturele experts kunnen experimenteren met verschillende interdisciplinaire middelen en waar de culturele leervraag centraal staat.

Website:

www.starsonstage.nl

Gerrit Rietveld Academie

Twee voortrajecten voor jong talent:

- Een Oriëntatiejaar van 30 zaterdagen gericht op een brede groep deelnemers, merendeels middelbare scholieren en vroege twintigers. Deelnemers maken kennis met de Rietveld Academie en kunnen zich oriënteren op een studie in het kunstonderwijs.
- De één jaar durende Vooropleiding gericht op jong talent tot 25 jaar. Jaarlijks maken ca. 80 merendeels uit het buitenland afkomstige deelnemers kennis met het kunstonderwijs. Drie dagdelen per week gedurende 25 weken ontwikkelen zij hun talent en leren zij zelfstandig te werken. Deelnemers die de Vooropleiding met goed gevolg afronden kunnen direct instromen in de propedeuse van de bacheloropleiding van de academie. Jaarlijks maken circa 30 deelnemers gebruik van deze mogelijkheid, een substantieel ander deel stroomt door naar andere kunstopleidingen in binnen- en buitenland.

Websites:

www.rietveldacademie.nl/nl/orientatiejaar

www.rietveldacademie.nl/nl/vooropleidingsjaar

Hanzehogeschool Groningen

Lucia Marthas Institute for Performing Arts (LMIPA)

Van de vooropleiding stroomt ongeveer 90% door naar een van onze hbo- (of mbo)-opleidingen. In het beleid van LMIPA is de vooropleiding onlosmakelijk verbonden met het hbo-(en mbo-)traject. Momenteel verzorgt LMIPA de volgende vooropleidingstrajecten aan talentvolle jongeren:

- **Basisschooltrajecten:** vooropleiding voor basisschoolleerlingen in Amsterdam, Groningen en Rotterdam. De lessen zijn na schooltijd en op zaterdag.
- **Weekend-vooropleiding** voor leerlingen in het voortgezet onderwijs: getalenteerde leerlingen volgen in de weekenden lessen in Amsterdam en Groningen.
- **Geïntegreerde vooropleidingen:**
 - Een traject voor getalenteerde havo- en vwo-leerlingen die geïntegreerd in hun normale schoolprogramma aan het Gerrit van der Veen College in Amsterdam de vooropleiding aan LMIPA volgen. Dit vooropleidingstraject is gericht op doorstroom naar het hbo-kunstonderwijs.
 - Een traject in samenwerking met het Thorbecke Voortgezet Onderwijs in Rotterdam, waarbij leerlingen deels geïntegreerd in hun schoolprogramma aan de *highschool Dans* lessen volgen (vmbo, havo, vwo).

Prins Claus Conservatorium

Het PCC biedt verschillende vormen van begeleiding voor jong talent. Er zijn globaal twee routes: een meerjarige jong talentklas voor leerlingen vanaf ca. 12 jaar en een eenjarige vooropleiding voorafgaand aan de vakopleiding.

- De *Jong talentklas* wordt aangeboden voor **Klassieke muziek en Jazz** in de vorm van maatwerktrajecten. Daarnaast bestaat er voor excellent talent een excellentietraject met langere hoofdvaklessen en extra correpetitie. Binnen de jong talentklas Jazz lopen de leerlingen een periode mee in het bachelorprogramma Jazz.
- De **vooropleiding** wordt aangeboden voor alle studierichtingen van de opleiding **Muziek** (Klassieke muziek; Jazz; Dirigent Hafabra; Dirigent koor; Compositie, Muziek- en Studioproductie) en voor de opleiding Docent Muziek. De vooropleiding beoogt voorbereiding van toelating tot de bacheloropleiding Muziek of Docent Muziek. Daarnaast bestaat er voor leerlingen de mogelijkheid om delen van het propedeuseprogramma mee te maken ter verbreding en verdieping.
- Een **crashcourse theorie Jazz of theorie Klassieke muziek** voor toelatingssandidaten die geen gebruik maken van een jong talentklas of vooropleiding.
- Het PCC streeft naar gezamenlijke scouting en institutionalisering van doorstroomtrajecten met een aantal reguliere onderwijsinstellingen uit de regio, waaronder voortgezet onderwijs en mbo.
- Scouting vindt ook plaats in *summer schools* en workshops met inzet van PCC-docenten, -studenten en alumni in Nederland en buitenland. Voorbeelden zijn het Peter de Grote festival van het PCC, Jazz Inty en het Haydn Jeugd Muziek Festival.

Academie Minerva

- De Academie Minerva biedt een **Oriëntatiecursus** voor leerlingen ouder dan 16 jaar van het mbo, de havo, het vwo en andere geïnteresseerden in de opleiding tot beeldend kunstenaar, vormgever, of docent beeldende kunst en vormgeving. Deze cursus begeleidt leerlingen toe naar het toelatingsexamen van de Academie.
- Daarnaast is er een **Vooropleiding Beeldende Kunst en Vormgeving**. Dit is een samenwerkingsverband tussen Academie Minerva Hanzehogeschool Groningen en BK050 werkplaats Beeldende Kunst van de Kunstencentrumgroep Groningen. De Vooropleiding heeft als doel gemotiveerde leerlingen op te leiden tot kansrijke eerstejaars studenten aan Academie Minerva. De inhoudelijke verantwoordelijkheid van de Vooropleiding ligt bij Academie Minerva, de opleiding vindt plaats bij BK050 in Groningen.
- Naast de vooropleiding en de oriëntatie cursus is het afgelopen jaar het aantal **meeloopdagen** fors uitgebreid (120 scholieren) en is een (uniek) **excellentie traject** gestart met 3 voortgezet onderwijsinstellingen (20 scholieren).

Websites:

www.luciamarthas.nl/vooropleiding

www.portal.academieminerva.nl

www.vormgeving/opleidingen/studievoorbereiding/vooropleiding

Hogeschool der Kunsten Den Haag

De Interfaculteit School voor Jong Talent (SvJT, uniek voor Nederland en opgericht in 1956) integreert regulier onderwijs vanaf groep 7 van de basisschool met een opleiding dans en de vooropleiding muziek en beeldende kunst. De SvJT heeft zowel een regionale functie als (voor)opleiding, als de functie om nationaal toptalent aan te trekken. De leerlingenpopulatie van de interfaculteit is inmiddels afkomstig uit heel Nederland.

De opleiding dans en de vooropleiding muziek en beeldende kunst zijn toegankelijk voor interne en externe leerlingen. Interne leerlingen volgen het reguliere PO- of VO-onderwijs binnen de muren van de

hogeschool. Externen daarentegen doen dit in hun eigen woonomgeving en volgen dus alleen het specifieke pakket aan kunstvakken.

Via een convenant zijn de Stichting Rijnlands Lyceum en de Haagsche Schoolvereniging samenwerkingspartners. Ook is de SvJT lid van het Pre-University College van de Universiteit Leiden. Hierdoor kunnen de leerlingen desgewenst deelnemen aan het onderwijsprogramma aldaar. Met het Segbroek College (Den Haag) is er samenwerking op het gebied van het vak Kunstvak Muziek, waarbij leerlingen verrijkingmodules volgen op het Koninklijk Conservatorium. Ook onderhoudt de SvJT contacten met partnerscholen in het buitenland.

Daarnaast verzorgt de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten voorbereidend onderwijs via

- Een voorbereidend jaar (voltijdsprogramma voor alle afstudeerrichtingen).
- Oriëntatiecursus, twee cursussen van 14 zaterdagen in september-januari resp februari-juni.
- Samenwerkingsprojecten met het voortgezet onderwijs in Den Haag en omstreken.
- Speciaal Gecombineerde Leerweg voor individuele leerlingen uit het voortgezet onderwijs.
- Kidsclub, voor basisscholieren in groep 7 en 8.

En verzorgt het Koninklijk Conservatorium voorbereidend onderwijs in de vorm van

- Een voorbereidend jaar.
- Projecten Initieel onderwijs (PI-cursussen) voor de doelgroep 5- tot 7-jarigen en de vervolgcursus Jong KC Junior.
- Een oriëntatiecursus voor jonge dansleerlingen.

Websites:

School voor Jong Talent: www.koncon.nl/nl/SchoolvoorJongTalent

Voortrajecten KABK: www.kabk.nl/JongTalent

HKU (Hogeschool voor de Kunsten Utrecht)

Aandacht voor jong talent: scouting en begeleiding.

- De HKU biedt vijf **vooropleidingen** aan op de gebieden Beeldende Kunst en Vormgeving, Muziek en Technologie, Digitale Media, Muziek en de Basisopleiding plus (op het gebied van Design). Deze opleidingen bereiden onder meer voor op het toelatingsexamen voor de bachelor-opleidingen op genoemde gebieden.
- Binnen het Expertisecentrum Educatie is het kennisprogramma Kunsteducatie in Context actief. Door intensieve **samenwerking met diverse instellingen binnen de regio Utrecht**, die is gericht op uitwisseling en leerprocessen met en door kunst- en cultuurprofessionals, worden onder meer kinderen en jongeren bereikt.

Website:

www.hku.nl/Onderzoek/ExpertisecentrumEducatie

Inholland hogeschool

De opleiding Muziek van Inholland heeft zich volledig gefocust op popmuziek en E-music. Vroegtijdige (lees: al op zeer jonge leeftijd) begeleiding van talent speelt daarbij een minder prominente rol dan bij klassieke muziek en in mindere mate ook bij jazz. Passend bij de profilering van de opleiding Muziek van Inholland, is er al geruime tijd een **éénjarige Vooropleiding** die er op is gericht jong talent 'klaar te stomen' voor de feitelijke bacheloropleiding.

Op middelbare scholen in Nederland zijn er verschillende, veelal landelijke, informele talentprogramma's die zich ook op popmuziek richten: de Kunstbende, Popsport, Buma Music Academy, etc. Inholland is momenteel met vertegenwoordigers van deze initiatieven in gesprek over mogelijke vormen van directe

samenwerking. Het doel daarbij is soepele doorstroming van jong talent vanuit de middelbare school naar de opleiding Muziek.

Educatie is één van de speerpunten (naast 'arts' en 'business' binnen de opleiding Muziek). Onderdeel van deze leerlijn is een stage bij een muziekschool in de regio. Hierdoor onderhoudt de opleiding Muziek een goed, actueel en actief netwerk, en is er tegelijkertijd ook uitstekend zicht op potentieel talent uit de eigen regio.

Willem De Kooning Academie Hogeschool Rotterdam

Ook de WdKA Hogeschool Rotterdam is actief op het gebied van aanbod van vooropleidings- en aansluitingstrajecten. Naast de zelfstandige vooropleiding met korte en langlopende cursussen op de zaterdag en woensdagavond zijn er cursussen die in samenwerking met scholen voor het voortgezet onderwijs worden aangeboden:

1. Het kunstlyceum: aparte cursus voor leerlingen in de bovenbouw van een select aantal scholen.
2. Mode fasttrack: aansluitingscursus voor havisten op het Mondriaan College die een vervolg ambiëren in het hbo mode ontwerpen.

In het totaal worden jaarlijks ca. 300 tot 350 leerlingen bemiddeld in de vooropleidingen.

Website:

www.wdka.hro.nl/orientatiecursussen/Kunstlyceum

Zuyd Hogeschool

Zuyd Hogeschool heeft vier criteria geformuleerd voor de activiteiten rond Jong Talent:

- Signalering: scouten van talenten
- Begeleiding: investeren in excellentie van docenten
- Selectie: op talent afgestemde begeleiding
- Overdracht: samenwerking tussen opleiders

Een voorbeeld is de Jong Talent Klas. Deze is bedoeld voor jonge klassieke musici die op zeer jonge leeftijd al een buitengewoon muzikale aanleg tonen voor een instrument en die daarbij de best mogelijke ondersteuning krijgen op weg naar een carrière.

Website:

www.conservatoriummaastricht.nl

5. Taskforce KUO Onderzoek

Op verschillende wijzen en op uiteenlopende terreinen worden bijdragen aan de innovatie van het onderwijs en de beroepspraktijk geleverd: studenten voeren opdrachten uit (zelfstandig of samen met mensen uit het werkveld en het bedrijfsleven), docenten brengen vanuit hun praktijk actuele informatie in, en lectoraten leveren met praktijkgericht onderzoek belangrijke bijdragen. Daarnaast zijn de hogescholen goed aangesloten op de netwerken rond de Topsector Creatieve Industrie om innovatie in de regio's en de ontwikkeling van publiek-privaat onderzoek te stimuleren.

In het verlengde van het Sectorplan kunstonderwijs spraken de hogescholen met elkaar af de samenwerking op het terrein van onderzoek te intensiveren. De onderzoeksfunctie is immers van groot belang om ons onderwijs inhoudelijk verder te brengen. Om deze ambitie op te pakken, stelden de hogescholen met elkaar de Taskforce Onderzoek in. De Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) heeft daarin als penvoerder het voortouw. In het studiejaar 2012/2013 heeft de Taskforce als eerste stap de lectoraten geordend op onderzoeksgebied en deze in kaart gebracht. In de eerste Voortgangsrapportage werd daarover gerapporteerd. In aansluiting daarop heeft de Taskforce vervolgstappen gerealiseerd. Er is verder gewerkt aan inventarisatie, kennisdeling en afstemming. Dat heeft geresulteerd in de volgende concrete resultaten.

Acties kunstonderwijs 2013-2014

- Twee Platformbijeekomsten en een Lectorendag.
- Oplevering van de 'Rapportage 2013-2014 van de Taskforce KUO Onderzoek' (bijlage I) met een beschrijving van de activiteiten, in opvolging van de vastgestelde Taskforce agenda 2012-2013.
- Oplevering van de publicatie 'Onderzoek & Lectoraten in het kunstvakonderwijs' (bijlage II) met inhoudelijke informatie over alle lectoraten en gezamenlijke inleidende teksten per domein.

In het studiejaar 2014-2015 blijft het kunstonderwijs versterkt aandacht geven aan 'praktijkgericht onderzoek in het kunstonderwijs', hetgeen het thema wordt voor de derde Voortgangsrapportage van studiejaar 2014-2015. Daarbij komen ook de mogelijkheden van een derde cyclus (passend bij het hbo-kunstonderwijs en in relatie tot de internationale omgeving), de vorming van een gemeenschappelijk begrippenkader en definities, en aspecten van kwaliteitszorg aan de orde. Op de ingezette initiatieven van kennisdeling en afstemming wordt voortgebouwd. In het verlengde van de publicatie over onderzoek en lectoraten in het kunstonderwijs, wordt een website met betrekking tot onderzoek en lectoraten kunstonderwijs opgeleverd.

Actielijnen kunstonderwijs 2014-2015

- Subsidiemogelijkheden: Creative Europe, Horizon 2020, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, NWO en SIA-Raak.
- Aandacht voor de internationale context: samenwerkingen, overlegstructuren, validatie en evaluatie van onderzoek in het hoger onderwijs, en in dit verband *best practices*.
- Verkennen van de (verdere) mogelijkheden in de samenwerking tussen 'kuo' en 'niet-kuo' lectoraten.

6. Agenda studiejaar 2014-2015

De uitwerking van het Sectorplan kunstonderwijs is programmatisch met een implementatietermijn van vier jaar: van studiejaar 2012-2013 tot en met de instroom in het jaar 2015-2016. De hogescholen zijn halverwege in de uitvoering van hun in het Sectorplan beschreven ambities. Dat is een goed moment om met elkaar het initiatief te nemen voor een reflectie.

Voor het studiejaar 2014-2015 is in onderstaand schema op hoofdlijnen het tijdpad met de actiepunten weergegeven. Deze actiepunten grijpen in op de ambities uit het Sectorplan.

Agenda 2014-2015

Tijdpad tot juli 2015	Actiepunten kunstonderwijs
november 2014	<i>Internationalisering.</i> Middag van de Internationalisering (sectoraal adviescollege kunstonderzoek in samenwerking met de netwerken en het internationale werkveld): gezamenlijk versterken van de internationale positie van het kunstonderwijs.
december 2014	<i>Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens.</i> Inzicht in (recente) gegevens en voorstel voor onderzoek door het hbo kunstonderwijs naar aansluiting op de arbeidsmarkt.
april 2015	<i>Beroepspraktijk.</i> Dag van de Technologie (sectoraal adviescollege kunstonderwijs in samenwerking met de netwerken en het werkveld).
juni 2015	<i>Reflectie stand van zaken kuo.</i> Evaluatieve bespreking hogescholen tussenstand Sectorplan.
juni 2015	<i>Praktijkgericht onderzoek.</i> Resultaten kennisdeling en samenwerking.
september 2015	<i>Voortgangsrapportage studiejaar 2014-2015 (thema praktijkgericht onderzoek) met prioriteiten laatste uitvoeringsjaar van het Sectorplan en eerste blik op periode na het Sectorplan.</i>